

N:o 16.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående dödande af en till säkerhet för statens fordran hos Gotlands jernvägsaktiebolag uti bolagets jernväg meddelad inteckning; gifven Stockholms slott den 19 december 1890.

Med åberopande af bilagda statsrådsprotokoll öfver civilärenden den 19 december 1890 vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva,

att den inteckning, som till säkerhet för statens fordran hos Gotlands jernvägsaktiebolag meddelats i bolagets jernväg, måtte få dödas, så vidt den afser det i statsrådsprotokollet omförmälda, å södra sidan om Visby hamn belägna område om 8,⁸⁵ kvadratref.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

V. L. Groll.

Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
19 december 1890.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern friherre ÅKERHIELM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve LEWENHAUPT,
Statsråden: herr WENNERBERG,
friherre PALMSTIERNA,
friherre VON ESSEN,
friherre ÅKERHIELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD.

Statsrådet herr friherre von OTTER anmäldes vara af sjukdom
hindrad att närvara.

44:o.

Departementschefen, statsrådet Groll anförde härefter:

»Sedan Eders Kongl. Maj:t den 5 maj 1876 beviljat Gotlands
jernvägsaktiebolag rättighet att anlägga och till allmänt begagnande
mot afgift upplåta jernväg från Visby till Hemse kyrka och tillika be-

rättigat bolaget att enligt gällande lag och författningar till sig lösa och med full eganderätt besitta den enskilda personer, menigheter eller inrättningar tillhöriga jord, som blefve erforderlig för jernvägens anläggning enligt den plan, som kunde blifva fastställd, täcktes Eders Kongl. Maj:t dels den 10 november 1876 fastställa en af löjtnanten vid väg- och vattenbyggnads-corpsen C. A. Husberg upprättad plan för jernvägsanläggningen, utom hvad anginge föreningen mellan stationen vid Visby och dervarande hamn, dels ock den 8 juni 1877 gilla den å en af ingenjören I. Danielsson upprättad planritning och tillhörande detaljritning med grön färg betecknade sträckningen för banans ledande från stationen vid Visby till och utmed hamnen samt godkänna dertill hörande profiliritningar å planchen A, under vilkor att jernvägsspåret utmed kajen ej finge förläggas närmare intill de å kajen anbringade fastgöringspollarne af jern för fartyg, än att afståndet mellan omförmälda pollares inre sida och den till kajen närmaste jernvägsskenans ytterkant blefve minst sju fot.

Den 24 november 1876 beviljade Eders Kongl. Maj:t ofvan bemälda bolag för dess jernvägsanläggning ett låneunderstöd af femhundredratusen kronor att utgå af de medel, samma års Riksdag anvisat till understödjande af enskilda jernvägar.

Uppå ansökan af styrelsen för jernvägsaktiebolaget meddelade Stockholms rådstufvurätt den 12 september 1881 lagfart å Gotlands jernväg, deruti inbegripet ett å södra sidan om Visby hamn beläget område om 8,⁸⁵ kvadratref, och derefter har in-teckning med främsta betalningsrätt blifvit i jernvägen meddeladt för statslånet.

Under förmälan att nyssberörda område om 8,⁸⁵ kvadratref vore staden tillhörigt och blifvit, staden oåtspord, tillagdt jernvägen, hafva uti särskilda till Eders Kongl. Maj:t ingifna skriftliga framställningar af den 9 juli och den 12 augusti 1890 ej mindre styrelsen för Gotlands jernvägsaktiebolag i underdånighet anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes i nåder medgifva att ifrågavarande 8,⁸⁵ kvadratref, som å expropriationskartan öfver jernvägen blifvit upptaget under litt. A, finge från jernvägen afsöndras för att till Visby stad åter afträdas, än äfven stadsfullmäktige i Visby i underdånighet hemställt, att Eders Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgifva, att den in-teckning, som, till säkerhet för statens fordran hos jernvägsbolaget, meddelats i jernvägen med hvad dertill hörer, finge dödas, såvidt den afsåge nämnda område.

Jernvägsbolagsstyrelsen uppger i sin skrifvelse, att detta område icke blifvit af bolaget taget i besittning eller varit behöfligt för jernvägen under de tolf år, den varit för trafik öppnad, och att bolaget

äfvén för framtiden torde kunna undvara detsamma. Stadsfullmäktige anse att, som stadens hamnområde är synnerligen inskränkt, området är för staden välbehöfligt, men framhålla svårigheten för staden att på lämpligt sätt tillgodogöra sig detsamma, så länge eganderätten dertill är omtvistad och området graveras af in-teckning för statens fordran.

Af hvad i ärendet anförts synes framgå, bland annat, följande:

Sedan hamndirektionen vid sammanträde år 1878 med styrelsen för jernvägsbolaget enats om att en till sina gränser angifven del af hamnområdet borde till jernvägen för dess behof öfverlemnas, och detta förslag blifvit stadsfullmäktiges pröfning understäldt, remitterades samma förslag till stadens drätselkammare, som — med tillkännagifvande att det ifrågasatta området utgjordes af 42,592 kvadratfot öster om jernvägs-spåret samt af den till kolupplag af jernvägen vester om samma spår begagnade plats — fann förslaget att afhända staden större delen af dess dyrbara mark söder om hamnen vara tilltaget i sådana dimensioner, att bifall dertill icke borde komma i fråga, helst obetydligt utrymme sedan skulle blifva öfrigt till behöfligt upplag för ångbåts- och segelfartygstrafiken, samt än mindre för enskilda magasinier eller andra vid hamnen oundgängliga byggnader; och drätselkammaren hemställde därför, att af hamnområdet söder om hamnens materialbod öster om jernvägs-spåret skulle för jernvägens behof upplåtas endast 7,750 kvadratfot, som syntes vara för ändamålet till fyllest. Med stöd häraf beslöto också stadsfullmäktige den 8 juli 1877, att allenast detta område om 7,750 kvadratfot skulle till jernvägen upplåtas.

Styrelsen för jernvägsbolaget uppdrog derefter åt ingenjören Danielsson att uppgöra plan för framtida behof af jernvägsspår vid Visby hamn, och afgafs den 15 december 1879 detta förslag, beledsagadt af en planritning med påskrift »plan för utläggning af jernvägsspår vid Visby hamn». Danielsson förklarade emellertid dervid i utlåtande, att han för sin del ansåge det nya spårsystemet vid hamnen vara för jernvägen obehöfligt och icke böra utläggas förr än staden derom komme att göra framställning. Sedan denna planritning emellertid blifvit för-sedd med godkännande af statens kontrollerande ingenjör, numera aflidne kaptenen Alb. Blix, anhöll bolagsstyrelsen, att stadsfullmäktige måtte antingen till bolaget med eganderätt afstå de å kartan med litt. A och B utmärkta kvarteren, utom de delar deraf, som streckats med röd färg, staden dock förbehållet att nyttja marken, till dess den blefve för jernvägen behöflig, eller ock besluta att framdeles lemna bolaget det område, hvaraf bolaget kunde blifva i behof; men den 9 november

1880 beslöto stadsfullmäktige att vidblifva sitt ofvan berörda, den 8 juli 1879 i frågan fattade beslut.

Expropriationslandtmätaren, kommissionslandtmätaren M. C. Liander har den 30 april 1879 upprättat beskrifning öfver den jord, som blifvit exproprierad i och för jernvägsanläggningen, deri dock icke finnes upptaget ifrågavarande jordområde om 8,⁸⁵ kvadratref, men, sedan styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader, efter det afsyning å jernvägen egt rum, derå utfärdat afsyningsbetyg den 9 oktober 1880, har Liander den 23 april 1881 till beskrifningen fogat följande tillägg:

»Supplement till beskrifningen öfver exproprierad jord till Gotlands jernväg:

Visby stad upplåter ytterligare till jernvägen:

	Ref.	St.	Tld	Kpld
Litt. a. Till hamnplats vid Visby hamn.....	8	85	1	18, ⁶
Summa	8	85	1	18, ⁶

Sålunda, enligt statens kontrollerande ingenjör's bestämmande, å expropriationskartan inlagdt samt af mig rätteligen uträknadt; betygar Ulricehamn, Vegby den 23 april 1881.

På embetets vägnar:

M. C. Liander,

Kommissionslandtmätare och förordnad expropriationsingenjör.

Derefter erhö, såsom ofvan nämnts, bolaget den 12 september 1881 lagfart å jernvägen, och voro vid ansökningen härom fogade, bland andra handlingar, dels karta öfver jernvägen i tio blad med åteknadt bevis af den 25 april 1881 af kommissionslandtmätaren Liander, att densamma vore lika med den af honom åren 1877 och 1878 upprättade expropriationskarta öfver jernvägen, dels ock ofvan berörda den 30 april 1879 upprättade beskrifning öfver den jord, som blifvit exproprierad för jernvägens anläggning, jemte sammandrag af samma beskrifning med derå af Liander tecknadt bevis af den 20 augusti 1881, att, sedan beskrifningen upprättades, ingen förändring i det till jernvägen utlagda område egt rum, hvadan handlingen utgjorde beskrifning till den med bevis af styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader den 23 maj 1881 försedda plankarta; och kom sålunda att i lagfarten å jernvägen inbegripas äfven ifrågavarande område 8,⁸⁵ kvadratref.

Uti sin ofvan berörda underdåniga ansökning i ärendet hafva stadsfullmäktige meddelat, att kommissionslandtmätaren Liander numera uppgifvit, att det af honom vid beskrifningen fogade supplementet af den 23 april 1881 tillkommit på grund af en vid tiden, då lagfart söktes å jernvägen, af bolagets verkställande direktör, doktor E. Leijer öfverlemnad, med kontrollerande ingenjörens, kaptenen A. Blix' godkännande försedd karta, å hvilken den i supplementet omförmälda »hamnplats» skulle hafva upptagits, men att någon sådan karta icke finnes bland de till jernvägsanläggningen hörande handlingarna och efter all sannolikhet aldrig funnits. Nämnda uppgift hade, enligt hvad stadsfullmäktige vidare förmäla, påtagligen sin grund i en missuppfattning af den med kontrollerande ingenjörens godkännande försedda, bland jernvägens handlingar befintliga karta öfver den af ingenjören Danielsson uppgjorda »plan för utläggning af jernvägsspår vid Visby hamn», hvilken blifvit här ofvan omnämnd. Då emellertid Danielsson i sitt denna karta åtföljande utlåtande uttryckligen framhållit, att denna jord icke vore för jernvägen behöflig och att planen tillkommit uteslutande i Visby stads intresse, kunde kontrollerande ingenjörens å kartan tecknade godkännande icke rimligtvis tolkas vidsträcktare än att från hans sida hinder ej mötte för att det föreslagna spårsystemet sattes i samband med jernvägen, men ingalunda såsom något förklarande att jorden vore för jernvägen behöflig. Allenast genom berörda supplement och till följd af Lianders å expropriationskartan och å den kartan tillhörande beskrifningen tecknade intyg hade sålunda inträffat, att nu ifrågavarande 8,⁸⁵ kvadratref af stadens hamnområde blifvit ej allenast af jernvägsbolaget lagfarna, utan äfven tillika med jernvägen med hvad dertill i öfrigt hörde intecknade för den af staten lemnade försträckningen å 500,000 kronor, oaktadt hvarken Eders Kongl. Maj:t tillåtit bolaget att expropriera berörda område eller stadsfullmäktige för sin del bifallit detsamma afstående till jernvägen.

Öfver de af stadsfullmäktige och styrelsen för Gotlands jernvägsaktiebolag gjorda underdåniga ansökningar har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, till följd af nådig remiss, afgifvit underdånigt utlåtande af den 30 sistlidne september och hemställer deruti, att Eders Kongl. Maj:t täcktes till ansökningarna lemna nådigt bifall.

Slutligen hafva fullmäktige i riksgäldskontoret lemnats tillfälle att i ärendet sig yttra, och hafva fullmäktige i utlåtande af den 30 oktober 1890 anført följande:

Å jernvägsbolagets statslån, som ursprungligen utgjorde 500,000 kronor, återstodo oguldna dels ett icke förfallet kapitalbelopp af 476,558

kronor 41 öre, dels 1889 års annuitet 25,000 kronor, hvarjemte bolaget häftade i skuld för oguldna räntor med 74,243 kronor 6 öre, då alltså bolagets hela skuld till riksgäldskontoret för närvarande utgjorde 575,801 kronor 47 öre. Såsom säkerhet för denna sin fordran hade riksgäldskontoret inteckning med främsta betalningsrätt i bolagets jernväg.

Den pant, som riksgäldskontoret sålunda innehade, torde emellertid icke ega så högt värde, att densamma kunde utan risk för statsverket minskas. Tvärt om syntes den omständigheten, att bolaget icke förmått fullgöra stadgad annuitetsliqvid, särskildt mana till omsorg derom, att pantens värde uppehölls. Dertill komme, att, i händelse Visby stads och Gotlands handelsomsättning framdeles skulle ökas och trafiken å jernvägen derigenom växa, det måste vara af stor vigt för bolaget att vid en slutstation af den betydenhet som Visby hamn ega tillräckligt utrymme.

Betraktades föreliggande ansökningar endast ur ofvan angifna synpunkter, ansåge sig fullmäktige icke kunna tillstyrka bifall till desamma.

Dessa synpunkter torde likväl, enligt hvad fullmäktige vidare yttra, icke böra få anses utgöra hinder för de i förevarande båda ansökningar ifrågasatta åtgärder, derest Eders Kongl. Maj:t och Riksdagen skulle finna de i saken anförda omständigheter innefatta tillräcklig anledning att medgifva, det omförmälda område finge till Visby stad återlemnas och förberörda inteckning dödas, såvidt den besvärade samma område.

Då af hvad i detta ärende förekommit synes framgå att ifrågasatt område, 8,⁸⁵ kvadratref, blifvit till följd af missuppfattning intaget i den å jernvägen meddelade lagfart och till följd deraf äfven för statslånet intecknats, torde detta förhållande böra rättas sålunda, att området afsöndras från jernvägen och, fritt från gravationer, till staden återställas. Som emellertid, jemlikt 11 § i förordningen angående lagfart och inteckning af jernväg den 15 oktober 1880, mark ej må från intecknad jernväg afsöndras, så vida icke marken är från inteckning fri, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva,

att den inteckning, som till säkerhet för statens fordran hos Gotlands jernvägsaktiebolag meddelats i bolagets jernväg, måtte få dödas,

såvidt den afser ofvan berörda, å södra sidan om Visby hamn belägna område om 8,⁸⁵ kvadratref.

Till denna af statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lemna nådigt bifall; och skulle proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse bilagan till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

Adolf Berencreutz.
